

GELİR EŞİTSİZLİĞİ, DOĞRUDAN YABANCI SERMAYE YATIRIMLARI VE TERS U EĞRİSİ

Yrd. Doç. Dr. T. Hakan ONGAN*

ÖZET

Son yıllarda dünya ölçeğinde gerek doğrudan yabancı sermaye yatırımları gerekse de gelir eşitsizliğinde önemli artışlar olmuştur. Bu iki durumun birbiri ile ilişkisi konusunda bağımluluk ve modernizasyon kuramları olarak isimlendirilen birbirine rakip iki temel yaklaşım söz konusudur. Her iki görüş açısından da Kuznets'in ters U eğrisi olarak literatürde geniş yer bulan hipotezin önemli bir yeri vardır. Aynı şekilde bu iki kuram doğrudan yabancı sermaye yatırımlarının etkileri ile ilgili farklı görüşlere sahiptirler. Bu çalışmada bu kuramların temel argümanları doğrultusunda gelir eşitsizliğini temsilen Gini katsayısı ile doğrudan yabancı sermaye yatırımları, kişi başına düşen milli gelir, toplam emeğin içinde imalat sanayinin payı değişkenleri arasındaki ilişki en küçük kareler regresyon yöntemi ile incelenmiştir. Elde edilen sonuçlardan biri doğrudan yabancı sermaye yatırımlarının Gini katsayısı ile istatistiksel açıdan anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişkisi olduğudur. Diğer taraftan, çalışmamızda Kuznets hipotezinin varlığının da kanıtı sayılabilecek bulgulara ulaşılmıştır. Ayrıca, toplam emeğin içinde imalat sanayinin payı ile Gini katsayısı arasında istatistiksel olarak anlamlı ve negatif bir ilişkinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

ABSTRACT

Recently, both foreign direct investments and income inequality have risen on world scale. Modernization and Dependency theories have competing approaches about the relationship between foreign direct investment and income inequality. However, inversed u curve hypothesis of Kuznets is important for both theories. Besides, each approach has different views on the effects of foreign direct investments. This study aims to investigate the relationship between Gini coefficient as the representative of income inequality and foreign direct investments, GNP per capita, share of industry in total labor employment level. In accordance with the main claims of those approaches and through the OLS regression analysis, one of the main evidence reached is the significant and positive relationship between the foreign direct investment and the Gini coefficient. Moreover, some conclusions reached are possible to interpret as the

* İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi İktisat Bölümü.

evidences of the availability of the Kuznets' hypothesis. In addition to this, the significant and negative relationship between the share of industry in the total labor employment level and gini coefficient brings about conclusion we reached.

GİRİŞ

Uluslararası alanda faaliyet gösteren ve kendi ülkeleri dışında en az bir ülkede üretim yapan ekonomik birimler olarak tanımlanan firmalar, uluslararası literatürde; çok uluslu, uluslararası, ulus ötesi ve evrensel şirketler olarak farklı isimlerde yer almaktadır. Bu ve benzeri kavramlarda bazı farklılıklar olmakla birlikte ülke dışında üretim yapmak her bir tanımlamada ortak kriter olarak kabul edilmektedir. Bu tür firmaların gerçekleştirdiği ülke dışı yatırımlar doğrudan yabancı sermaye yatırımları olarak tanımlanmaktadır.

Son yıllarda doğrudan yabancı sermaye yatırımlarındaki artış trendi dikkat çekici niteliktedir. Doğrudan yabancı sermaye yatırımlarının dünya üretimi içindeki payları 1960'ta %4,4 ve 1975 de %4,5 iken 1991 de bu oran yaklaşık iki katına ulaşmış ve %8,5 olarak gerçekleşmiştir (Bornschiefer ve Dunn,1999,s:295). 1990'lı yıllarda doğrudan yabancı sermaye yatırımlarındaki artış devam etmiş 1996'da bu oran %10,6'ya 1999'da ise; % 15,9 seviyesine ulaşmıştır (World Development Report, Oxford University Press,2000,s.4).

Doğrudan yabancı sermaye yatırımlarındaki artış trendine paralel olarak ulusların kendi içlerinde ve uluslararası düzeyde gelir eşitsizliğinde de önemli artışlar söz konusudur. 1960'da en zengin yirmi ülkede kişi başına düşen milli gelir en fakir yirmi ülkedekinin 18 katı fazla iken 1995 de 37 katı fazla hale gelmiştir(World Development Report, 2001).

Tüm dünyada böylesine büyük önem taşıyan gelir eşitsizliği ve doğrudan yabancı sermaye yatırımları ile ilgili tartışmalar da ekonomi literatüründe önemli bir yer tutmaya başlamıştır. Literatürde gerek doğrudan yabancı sermaye yatırımlarının sebep olduğu sonuçlar gerekse de gelir eşitsizliği ile ilgili olarak iki temel hipotezin hakimiyeti söz konusudur. Modernizasyon ve Bağımlılık okulu olarak isimlendirilen ve kendi içinde bir çok farklılığı da barındıran bu yaklaşımların gerek sistemin işleyişiyle ilgili görüşleri ve gerekse de ele alacağımız konu ile ilgili elde ettikleri sonuçlar tamamıyla farklıdır.

Bu makalede doğrudan yabancı sermaye yatırımlarının etkileriyle ilgili bu iki teorik yaklaşımın yanı sıra bu görüşler doğrultusunda gelir dağılımının

doğrudan yabancı sermaye yatırımları ile ilişkisini temel alan bir regresyon modeli çalışması ele alınacaktır. Çalışmanın sonuçları bu iki temel yaklaşım ile birlikte açıklanmaya çalışılacaktır.

A. MODERNİZASYON KURAMLARI VE DOĞRUDAN YABANCI SERMAYE YATIRIMLARININ GELİR DAĞILIMINA ETKİLERİ

Modernizasyon Kuramı temelleri; geleneksel ve modern toplumların nasıl oluştuğunu açıklamaya çalışan Weber, Durkheim gibi 19. yüzyıl sosyologlarına kadar dayanmaktadır. A. Lewis, J.Levy, S.J Coleman, W.W.Rostow gibi iktisatçılar tarafından gelişimine önemli katkılar sunulmuş olan modernleşme kuramı, kalkınma iktisadı literatüründe oldukça geniş bir yere sahiptir. İktisadi kalkınmayı farklı boyutlarıyla ele almalarına karşın modernleşme kuramı savunucularının ortak özelliği; azgelişmiş veya gelişmekte olan ülkeleri geleneksel toplumlar olarak görmeleri ve gelişme sürecini tamamlayamamış bu ülkelerin merkez kapitalist değerler sistemine ulaşarak gelişme süreçlerini tamamlayacaklarıdır.

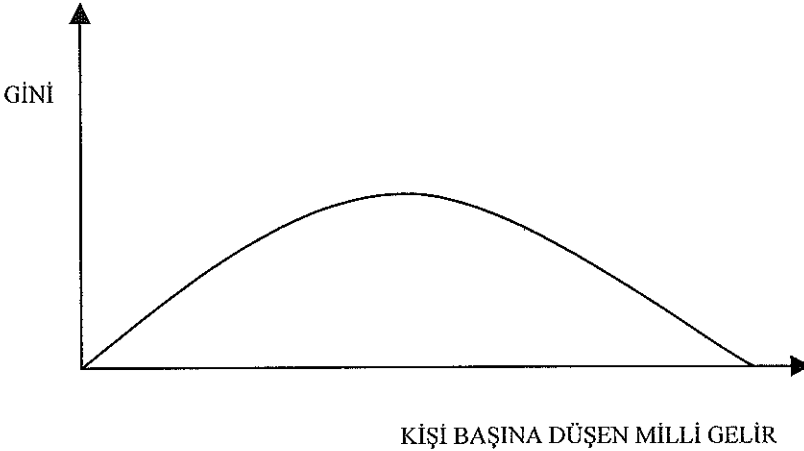
Bu kuramın savunucuları, azgelişmiş ülkelerde modernleşme sürecine girilmesi ile artan gelir eşitsizliğinin nihai olarak ekonomideki tüm birimlerin gelirinin artması için bir önkoşul olarak kabul etmektedirler. Kuramın savunucularına göre; azgelişmiş ülkelerde ekonomik kalkınmanın ilk aşamasında gelir dağılımının bozulması ve ekonomik kalkınma ile bir taraftan gelir dağılımındaki dengesizlikler ortadan kalkarken diğer taraftan ülkeler arasındaki gelir eşitsizliğinden kaynaklanan farklılıkların azalması beklenen ve doğal bir süreçtir.

Modernizasyon kuramında gelir dağılımı ile ekonomik kalkınma arasındaki ilişkiyi açıklamakta Kuznets hipotezinin özel bir yeri vardır. Kuznets'in ters U eğrisi olarak da bilinen hipoteze göre; kişi başına düşen milli gelir seviyeleri farklı olan ülkelerde belirli bir zaman dilimindeki gelir eşitsizlikleri de farklı olacaktır. İktisadi büyüme ile birlikte gelir eşitsizliği önce artacak, kişi başına düşen gelir belirli bir seviyeye ulaştıktan sonra ise azalacaktır.¹

¹ Yukarıdaki grafikte (ve çalışmanın bundan sonraki kısmında) gelir eşitsizliği yerine Gini katsayısı kullanılmıştır. Gini katsayısı; bir ülkedeki milli gelirin dağılımının adil olup olmadığını ölçmeye yarayan 0 ile 1 arasında değişen bir katsayıdır. Bu katsayı 0'a ne kadar yaklaşırsa ise mutlak eşitliğe o kadar yaklaşılmış, 1'e ne kadar yaklaşırsa ise mutlak eşitlikten o kadar uzaklaşmıştır.

Kuznets'in ters U eğrisi olarak ifade edilen grafik aşağıda verilmiştir (GRAFİK I).

GRAFİK I : KUZNETS'İN TERS U EĞRİSİ

Kaynak : Yujiro Hayami Development Economics Clarendon Press, Oxford, 1997, s.169.

Modernizasyon kuramı savunucularına göre; gelişmenin ilk aşamasında ekonominin modern ve yüksek getirili sektörlerinde istihdam oranının artışı, yüksek ve düşük gelirli kişiler arasında büyük bir uçurumun oluşması ve sektörler arasındaki gelir farklarının büyümesi sözkonusudur. Tüm bu özellikler ülke içinde gelir dağılımının bozulması anlamına gelmektedir. Daha sonraki aşamalarda ise; üretimin artması, geleneksel tarım sektöründen modern endüstri sektörüne işgücü transferi ile tarım kesimindeki işgücü fazlasının ortadan kalkması ve tarım kesimindeki işgücünün marjinal ürününün sanayi kesimindeki işgücünün marjinal ürünü seviyesine ulaşması ile gelir eşitsizliği sorunu ortadan kalkacaktır. Ayrıca, kuramın savunucularına göre; gelir düzeyinin yükselmesine paralel olarak demokrasinin gelişimi gibi faktörler de gelir dağılımı bozukluklarının düzelmesini ve bu düzelmenin kalıcı olmasını sağlayacaktır (Tsai, 1995, s.471).

Kuznets hipotezi ortaya atıldığından günümüze teorik ve ampirik düzeyde çeşitli boyutları ile ele alınmıştır. Konuyla ilgili birçok çalışma Kuznets'in ters U eğrisini kanıtlar nitelikte olmasına karşın (Tsai, age, s.479) büyüme ile

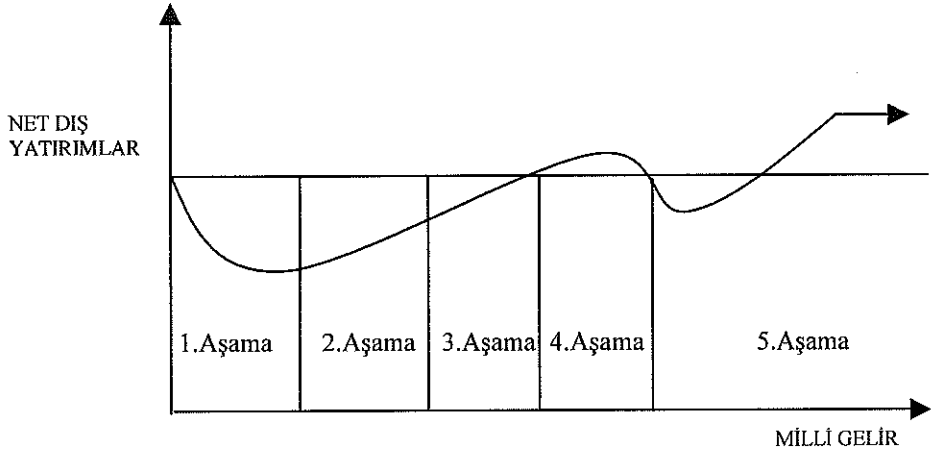
eşitsizlik arasında sistemli bir ilişkinin olmadığı yönünde sonuçlara da ulaşılmıştır (Thornton, 2001, s.15-16, Deininger ve Squire, 1997, s.38-39).

Son yıllarda yapılan çalışmalarda, küreselleşmeye paralel olarak artan gelir eşitsizliği ile Kuznets eğrisinin farklı bir boyut kazandığı yönünde sonuçlar da söz konusudur. Gelişmiş ülkelerde de artan gelir eşitsizliği gelişme sürecinin tamamlanması ile gelir eşitsizliğinin ortadan kalktığı durumunu ifade eden Kuznets'in ters U eğrisinin yeni bir şekle dönüştüğünü sonucunu doğurmaktadır (Alderson ve Neilsen, 2002, s.1266-1270).

Çalışmanın ana temasını oluşturan doğrudan yabancı sermaye yatırımları, modernizasyon kuramcılarının göre yerli yatırımlardan farklı değildir. Bu kuramın savunucuları yabancı ve yerli sermayeyi türdeş olarak görürlerken kalkınma sürecinde yatırımın nereden geldiğinin değil varlığının önemine dikkat çekmektedirler.

Modernizasyon kuramı savunucularının doğrudan yabancı sermaye yatırımlarına bakışları; daha çok net dış yatırımların gelişimi ile gelişmişlik derecesi arasındaki ilişki üzerinde yoğunlaşmıştır. Kuramın savunucuları süreci şu şekilde görmektedirler:

Başlangıç aşamasında ülkelerin sahip oldukları avantaj ve dezavantajlara göre değişmek koşulu ile belirli aşamalardan geçildikten sonra tüm azgelişmiş ülkelerin bir taraftan milli gelir düzeyleri artacak diğer taraftan ise, azgelişmiş ülkeler de doğrudan yabancı sermaye yatırımlarını dış ülkelerde gerçekleştirebilir seviyeye geleceklerdir. Belirli bir gelişmişlik düzeyine gelindiğinde ise; nispi olarak düzelen gelir dağılımı, pazar ve pazarlama olanaklarının gelişmesi, tarım kesimindeki işgücünün azalması gibi etkiler ile ülkeler arasındaki gelişmişlik farkları ortadan kalkacak ve dış yatırımlarda da ülkeler arasındaki üstünlük yok olacaktır. Dolayısıyla, doğrudan yabancı sermaye yatırımları azgelişmiş ülkelerde sermaye kıtlığı probleminin aşılmasını kolaylaştırmaya faydalı olacak ve bu ülkeler de iktisadi gelişme ile bu yatırımları dış ülkelerde gerçekleştirebilecek seviyeye ulaşacaklardır (Narula, 1996, s.20). Bu durum aşağıdaki grafikte gösterilmiştir (GRAFİK II).

GRAFİK II : KALKINMA ÇEVİRİMİ MODELİ

Kaynak : Rajneesh Narula "Multinational Investment and Economic Structure: Globalisation and Competitiveness" Routledge, London, 1996 s.19.

Ayrıca, doğrudan yabancı sermaye yatırımları yoluyla emeğin aldığı payın artması, tüketicilerin daha düşük fiyatla daha kaliteli ürünleri seçebilmesi, yatırımın yapıldığı ülkelerin vergi gelirlerinin artması gibi doğrudan etkilerin yanı sıra yabancı girişimcilerin yerli piyasa ürünlerini satın alarak iç piyasayı canlandırması, yeni ürünler için iç piyasanın gelişimini sağlaması ve teşvik etmesi ve emek gücünün yeni beceriler elde etmesini sağlamak gibi dolaylı etkiler de söz konusudur. Tüm bu etkiler ekonomik büyümenin ve gelir dağılımının düzelmesine katkı sağlayacaktır.

B. BAĞIMLILIK KURAMLARI VE DOĞRUDAN YABANCI SERMAYE YATIRIMLARININ GELİR DAĞILIMINA ETKİLERİ

Kalkınma iktisadi literatüründe Bağımlılık (dependency) veya Dünya sistemi (world system) kuramları olarak isimlendirilen yaklaşımların genellikle modernleşme kuramına bir tepki olarak doğduğu söylenebilir. Bu kuramın savunucuları modernleşme kuramının sömürüye dayalı dünya düzenini yasallaştırmak için üretildiğini öne sürmektedirler.

A.G. Frank'ın metropol-uydu ilişkisi ve S.Amin'in merkez çevre ilişkisi olarak ifade ettiği gelişmiş ülkeler ile azgelişmiş ülkeler arasındaki ilişkilerin

nasıl şekillendiğini gösteren çalışmaları ayrıca, klasik Marxizm'den kopuşun bir ifadesi sayılan F.H. Cardoso'nun bağımlılığın yalnız dış etkilerden oluştuğunu reddeden yaklaşımı ve bağımlılığın özelliklerini tartışan Dos Santos ile Wallerstein'in dünya sistemini ele alan yaklaşımları kuramın gelişiminde önemli katkıları olan çalışmalardan bazılarıdır. Oldukça geniş bir literatüre sahip olan bağımlılık kuramını; az gelişmiş ülkelerin dinamiklerini belirlemeye ağırlık veren ve yerel ilişkilerin rolünü vurgulayan iki ana gruba ayırmak mümkündür (Barross,1995,s.138).

Bağımlılık kuramı teorisyenleri, gelir dağılımındaki eşitsizlik konusuna dünya ekonomisi ve tarih perspektifinden yaklaşmaktadır. Bu görüşte, gelir dağılımı konusunda belirleyici olan toplam çıktı miktarı ve/veya milli gelirin artmasından çok üretimin organizasyon biçimidir. Bu durum ülke içinde olduğu kadar uluslararası ekonomik ilişkilerde de belirleyicidir.

Bağımlılık kuramı mensuplarının gelir dağılımındaki eşitsizlikle ilgili olarak en çok vurgu yaptıkları konuların başında ihracata yönelik üretim ve doğrudan yabancı sermaye yatırımları gelmektedir. İhracata dayalı üretimin sektörler arasında ikili² bir yapıya sebep olacağını savunan bu iktisatçılara göre; diğer sektörlerle kıyasla daha çok sermaye yoğun olan ihracat sektörleri sahiplerine daha büyük karlar sağlarken işsizliğe de sebep olurlar. Üretimin gerçekleştiği ülkede düşük eğitim seviyesi, kalifiye eleman eksikliği gibi durumların olması halinde ise emek mobilitesi de sınırlı olacağından ücretler daha fazla baskı altına girebilecektir (Beer ve Boswell, 2002, s.33-35).

Bağımlılık kuramı savunucularına göre; ihracata yönelik üretim artıkça geleneksel üretim yapan sektörler durgunluğa girecektir. Gelir dağılımındaki bozulmayı şiddetlendiren bir diğer durum ise, bu tür üretimin yüksek ücrete sahip "işçi elitleri"nin ortaya çıkmasına sebep olması ve kalifiye olmayan işçiler arasındaki rekabet nedeniyle ücretler arasındaki uçurumun artmasıdır.

Gelir eşitsizliğine yönelik vurgu yapılan bir diğer konu olan doğrudan yabancı sermaye yatırımlarında da sektörler arasında ikili bir yapı söz konusudur. Buradaki ikili yapı yabancı ve yerli firmalar arasında gerçekleşmektedir.

² İkili yapı (Dualizm); sektörler arasında gelişmişlik farkını ifade etmektedir. Dualizm tezine göre, az gelişmiş ülkelerde gelişmiş modern sektörlerin ve piyasa mekanizmasının düzgün işlediği sektörlerin yanı sıra emek yoğun ilkel tekniklerin kullanıldığı ve piyasa mekanizmasının çalışmadığı sektörler de vardır.

Bağımlılık okulu savunucularına göre; devletin doğrudan yabancı sermayeyi çekebilmek için uyguladığı politikalar da emeğin pazarlık gücünü azaltan ve dolayısıyla gelir dağılımının bozulmasına yol açan faktörlerdendir. Ayrıca, gerek yeniden yatırıma göre çok daha büyük ölçüde karların ülke dışına transferleri gerekse de çok uluslu şirketlerin yerli küçük ve orta büyüklükteki firmalarla işbirliğinden ziyade bunların yerini alma çabaları ekonomileri olumsuz yönde etkileyen diğer faktörler olarak kabul edilmektedir.

Özellikle, doğrudan yabancı sermaye yatırımlarının etkileri ile ilgili olarak yapılan çalışmalarda bu tür yatırımların az gelişmiş ülke ekonomilerinde yarattığı tahribat ile ilgili değişik birçok duruma ağırlık veren teorik ve ampirik çalışmalar da söz konusudur. Bunlardan özellikle doğrudan yabancı sermaye yatırımlarının kısa ve uzun dönem büyüme üzerinde etkileri; sermaye kaçışları, firma içi ticaret, teknolojinin ve üretilen ürünün uygunluğu, işçilerin pazarlık gücü gibi konuları da içinde barındıran oldukça geniş bir tartışma alanına sahiptir (Bornschiefer ve Dunn, 1985, s.21). Modernizasyon ekolünde, uzun dönemde tüm sektörlere yayılan olumlu etkilerin gelir dağılımının zaman içinde düzelmesine yol açacağı ileri sürülürken bağımlılık kuramlarında yabancı sermaye yatırımları ile artan monopol durumun üretimin emilememesi probleminde sebep olacağı kabul edilmektedir. Bu durumun ise, reel sektör krizlerinin sürekli hale gelmesine yol açacağı ve gelir dağılımındaki bozukluğu şiddetlendireceği düşünülmektedir.

C. MODEL VE SONUÇLARIN DEĞERLENDİRİLMESİ

Kalkınma ekonomisi literatüründe doğrudan yabancı sermaye yatırımları ile gelir dağılımındaki ilişki ile ilgili olarak yapılan ekonometrik çalışmaların teorik yapılarıyla ilgili bir uzlaşma yoktur (Tsai.,1995, s.472).

Bu çalışmada yapılmak istenen; gelir dağılımını eşitsizliğini oluşturan tüm değişkenlerin açıklayıcılığını test etmek değildir. Gelir dağılımını; demokrasinin gelişmişlik düzeyi, geleneksel farklılıklar, ırk ve inanç farklılıkları veya coğrafi koşullara bağlı olarak oluşmuş ikili yapılar (dualizm) gibi ölçülmesi oldukça güç ve tartışmalı büyüklükler etkileyebileceği gibi, birçok ekonometrik çalışmada tarım kesimindeki işgücünün toplam nüfusa oranı, ihracat ve ithalat toplamının milli gelir içindeki payları, okullaşma oranları gibi etkenler de modellere dahil edilmektedir.

Gelir dağılımının bir ekonometrik modele dahil edilmesinin çeşitli zorlukları vardır. Literatürde gelir dağılımındaki eşitsizliği belirlemede kullanılan çeşitli kriterler bulunmakla birlikte (kullanılan kilowatt/saat miktarı, demokrasi derecesi gibi) Gini katsayısı en güvenilir ve en çok kullanılan gelir dağılımı eşitsizliği ölçüsü olarak kabul edilmekte ve bu tür çalışmalarda gelir eşitsizliğinin ifadesi olarak kullanılmaktadır (Nielsen 1994, Alderson ve F.Nielsen 1999, Frebaugh 1996). Bu çalışmada da gelir eşitsizliği, kişi başına düşen milli gelir, toplam emeğin imalat sanayi içindeki payı ve doğrudan yabancı sermaye yatırımlarının gayri safi milli hasıla içindeki paylarının Gini katsayısı üzerindeki etkisi ölçülecektir.

Gini eşitsizlik ölçüsü verilerine ulaşmakta bazı sorunlar bulunmaktadır. Öncelikle, Gini katsayısı her yıl düzenli olarak ve/veya belirli bir dönemde bütün ülkeler için hesaplanmamaktadır. Bu sorunu aşmak için, World Development Indicators (World Bank 2001) veri tabanındaki verilerden yararlanılmış, gelir dağılımında kısa dönemde çok hızlı değişiklikler olamayacağı varsayımı ile Gini katsayısının ölçülmüş olduğu yıl temel alınarak ve diğer değişkenlerdeki ani yükseliş ve düşmelerin etkilerini gidermek için üç yıllık ortalamaları alınarak düzenlenmiştir.

Modelde tüm ülkeler gelişmiş ve az gelişmiş ayırımına gidilmeden birlikte ele alınmıştır. Burada çalışmaya konu olan ülkeler gelişmişlik düzeylerine bağlı olarak seçilmiştir³. Bununla Kuznets'in "ters u" hipotezi test edilmeye çalışılmıştır. Çalışmada verilerinden yararlanan ülkelerin sayısı 26'dır. Bu rakam bazı çalışmalarda 16'ya kadar düşerken bazı çalışmalarda 90'lara çıkmaktadır (Gustafsson ve Johansson 1999, Alderson ve Nielsen 1999).

Kuznets'in ters u eğrisinin varlığını test etmeye yönelik olarak yapılması gereken kişi başına düşen milli gelir ve milli gelirin karesinin aynı modelin içinde yer almasıdır. Bu iki değişkenin katsayılarının sırasıyla pozitif ve negatif olması "ters u" eğrisinin varlığını kanıtlayacaktır. Kuznets eğrisi ile ilgili tüm çalışmalarda da aynı yöntem uygulanmaktadır.

Doğrudan yabancı sermaye yatırımları ise; stok büyüklükler olarak ele alınmıştır. Akım ve stok büyüklükler olarak büyük farklılıklar gösterebilecek doğrudan yabancı sermaye yatırımlarının stok büyüklükler olarak ele

³ Ülkelerarası (cross-national) çalışmada verisi kullanılan ülkeler: Ekvator, Mısır, Finlandiya, Fransa, Almanya, Yunanistan, Malezya, Meksika, Yeni Zelanda, Nikaragua, Norveç, Pakistan, Panama, Paraguay, Peru, Polonya, Singapur, Slovenya, Slovak Cumhuriyeti, İngiltere, A.B.D, Türkiye, Venezüella, Hindistan, İsrail, İtalya.

alınmasının sebebi kısa dönemde (akım) oluşabilecek yanıtıcı etkileri giderebilmektir. Ayrıca, çalışmada toplam emek miktarı içinde imalat sanayiinin payı da gelir eşitliği üzerindeki etkisini ölçülmek amacıyla modele dahil edilmiştir.

Aşağıda gösterilen model ülkeler arası (cross-national) ölçüm tekniği ile test edilecektir.

$$\text{GINI} = b_0 + b_1 \text{LNGDP} + b_2 \text{LNGDP}^2 + b_3 \text{DYSY} + b_4 \text{İML}$$

GINI = Ele alınan ülkelerdeki son ölçülmüş Gini katsayıları

LNGDP = Ele alınan ülkelerde kişi başına düşen milli gelirin logaritması

LNGDP² = LNGDP'nin karesi

DYSY = Doğrudan yabancı sermaye yatırımları stokunun milli gelire oranı

İML = Toplam emeğin imalat sanayi içindeki payı

Oluşturulan modelimize ait regresyon sonuçları aşağıda gösterilmektedir.

Tablo I. Regresyon Analizi

SABİT	-27.692	FDI	0.115	İML	-0.172	LNGDP	47.173	LNGDP²	-7.0417
	(-0.536)*		(2.681)*		(-2.497)*		(1.609)***		(-1.767)***
N	: 26								
F-STAT	: 6.37								
R²	: 0.54								
D-WATSON	: 1.99								

Parantez içindeki değerler t istatistiği değerleridir.

* %1 Düzeyinde anlamlıdır.

** %5 Düzeyinde anlamlıdır.

*** %10 Düzeyinde anlamlıdır

Bağımlı değişkenlerdeki değişimin ne kadarının bağımsız değişkenlerce açıklanabildiğini gösteren R² değeri kabul edilebilir sınırlardadır. Durbin-Watson istatistiklerini incelediğimizde modellerde oto korelasyon bulunmadığı

sonucuna varılmıştır. Ayrıca F değerlerinin yüksekliği R^2 değerlerinin istatistikî açıdan anlamlı olduğunu göstermektedir.

Çalışmamızda b_1 ve b_2 katsayılarının değerleri sırasıyla pozitif ve negatif olduğundan istatistiksel olarak anlamlı olan bu sonuçlar bize gelir dağılımı ile kişi başına düşen milli gelir arasında eğrisel bir ilişki olduğu sonucuna ulaşmamızı sağlamaktadır. Bir diğer ifade ile sonuç; Kuznets'in "ters U" paradigmasına uygunluk sağlamaktadır. Çalışmamızın sonuçları; "ters U" eğrisinin varlığını ortaya koymakta, aynı zamanda diğer ülkeler ile karşılaştırıldığında ekonomik gelişmenin ortalarındaki ülkelerde artan kişi başına milli gelirin çok daha yüksek ölçüde gelir dağılımını bozacağı sonucuna ulaşılmasına olanak tanımaktadır.

Doğrudan yabancı sermaye yatırımlarının uluslararası ekonomik eşitsizliğe yol açan en önemli unsurlardan biri olarak gören bağımlılık kuramcıları doğrudan yabancı sermaye yatırımları ile gelir eşitsizliği arasında pozitif yönlü bir ilişkinin olduğu sonucuna varmışlardır (Crenshaw ve Ameen, 1994,s.15-18 ile Alderson ve Neilsen, 2001,s.1274-1276). Çalışmamızda da doğrudan yabancı sermaye yatırımları ile gelir eşitsizliği arasında pozitif yönlü bir ilişkinin olduğu sonucuna varılmıştır.

Ele alınan modeldeki bir diğer değişken olan toplam istihdam içinde imalat sanayiinin payı ile gelir eşitsizliği arasında ters yönlü bir ilişki olduğu sonucuna varılmaktadır. Dolayısıyla, çok uluslu şirketlerin sermaye yoğun üretim teknikleri ile oluşturacağı doğrudan yabancı sermaye yatırımlarının imalat sanayiindeki emek miktarını azaltacağı düşünüldüğünde gelir dağılımı üzerindeki olumsuz etkileri daha da artacaktır.

SONUÇ

Son yıllarda bir taraftan doğrudan yabancı sermaye yatırımlarında önemli artışlar görülürken diğer taraftan gelir dağılımındaki bozulmalar da dikkat çekici niteliktedir. Çalışmamızda ekonomilerdeki gelir eşitsizliği ile doğrudan yabancı sermaye yatırımları arasındaki ilişki açıklanmaya çalışılmış ve elde edilen sonuçlar konu ile ilgili iki temel okul olan modernizasyon ve bağımlılık okullarının görüşleri doğrultusunda değerlendirilmiştir.

Çalışmamızda elde ettiğimiz sonuçlardan birisi gelir dağılımı ile kişi başına düşen milli gelir arasında eğrisel (ters U şeklinde) bir ilişki olduğudur. Eğrisel bir ilişkinin varlığı aynı zamanda diğer ülkeler ile karşılaştırıldığında

kalkınma sürecinin ortalarında olan ülkelerde gelir dağılımındaki bozukluğun çok daha yüksek olacağı sonucuna ulaşmamızı sağlamaktadır.

Çalışmamızda elde ettiğimiz doğrudan yabancı sermaye yatırımlarının gelir eşitsizliğini arttırıcı etkilere sebep olması sonucu ise; ücret eşitsizliğine sebep olması, yerli firmaların piyasanın dışına itilmesi, monopolleşme gibi sebeplerle doğrudan yabancı sermaye yatırımlarının gelir eşitsizliğinin önemli kaynaklarından biri olduğunu ileri süren bağımlılık kuramı savunucularının görüşlerini destekler niteliktedir .

Elde edilen sonuçlardan bir diğeri de; imalat sanayiindeki istihdamın payı ile gelir eşitsizliği arasında negatif yönlü bir ilişkinin varlığıdır. Dolayısıyla, imalat sanayiindeki istihdamın payının yüksekliği gelir eşitsizliğini azaltan faktörlerden birisidir. Bu sonuç; doğrudan yabancı sermaye yatırımlarının girdikleri az gelişmiş ülkelerde sermaye yoğun üretim teknikleri ile imalat sanayiinde kullanılan emek miktarını azaltma potansiyelleriyle birlikte düşünüldüğünde doğrudan yabancı sermaye yatırımlarının gelir eşitliği üzerindeki olumsuz etkilerinin daha çok artma durumları söz konusu olabilecektir.

KAYNAKLAR

- Alderson, A.S., Neilsen, F., (2002), "Globalization and the Great U-Turn: Income Inequality Trends in 16 OECD Countries", *American Journal of Sociology*, 107, (çevirimiçi), <http://www.unc.edu/~nielsen/asa98/ajs02.pdf> .
- Alderson, A.S., Nielsen, F., (1999), "Income Inequality, Development and Dependence: A Reconsideration", *American Sociological Review*, 64, s.606-631.
- Barross, A.R., (1995), "Kalkınma ve Yaşam Standardı", (ed.), R. Prendergast ve F.Stewart, (çev.) İdil Eser, *Piyasa Güçleri ve Küresel Kalkınma*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.
- Beer, L., Boswell,T., (2002), "The Resilience of Dependency Effect in Explaining Income Inequality in the Global Economy: A Cross-National Analysis:1975-1979", *Journal of World Systems Research*, VIII/I, s.30-59.
- Bornschieer, V., Dunn, C. C., (1999), "Technological Change, Globalization and Hegemonic Rivalry" (den) Bornschieer V. ve C. Chase Dunn, *The Future of Global Conflict*, Sage Publications, London.
- Bornschieer, V., Dunn, C.C., (1985), *Transnational Corporations and Underdevelopment*, Praeger Publishers, New York.

- Bornschieer, P., (1982), "*Dependent Industrialization*", **Journal of Conflict Resolution**, 33, s.373-398.
- Brundenius, C., (1972), "*The Case of Multinational Mining Corporations in Peru: The Anatomy of Imperialism*", **Journal of Peace Research**, 09, s.197-207.
- Crenshaw, E., Ameen, A., (1994), "*The Distribution of Income Across National Populations: Testing Multiple Paradigms*", **Social Science Research**, 23, March, s.1-22.
- Deininger, K., Squire, L., (1997), "*Economic Growth and Income Inequality : Re-examining the Links*", **Finance and Development**, 34, s.38-41.
- Firebaugh, G., (1996), "*Does Foreign Capital Harm Poor Nations? New Estimates Based on Dixon and Boswell's Measure of Capital Penetration*", **American Journal of Sociology**, 102, s.563-575.
- Gustafsson, B., Johansson, M., (1999), "*In Search of Smoking Guns: What Makes Income Inequality Vary over Time in Different Countries*", **American Sociological Review**, 64, s.584-605 .
- Narula, R., (1996), **Multinational Investment and Economic Structure**, Routledge, London.
- Nielsen, F., (1994), "*Income Inequality and Industrial Development: Dualism Revisited*", **American Sociological Review**, 59, s.654-677.
- Thornton, J., (2001), "*The Kuznets Inverted U Hypothesis: Panel Data Evidence from 96 Countries*", **Applied Economics Letters**, 08, s.15-16.
- Tsai, P.L., (1995), "*Foreign Direct Investment and Income Inequality: Further Evidence*" **World Development**, Vol. 23, s. 469-483.
- World Development Reports**, Oxford University Press, 2000.
- World Bank, (2001), **World Development Indicators (CD-ROM)**, Washington, D.C., World Bank.
- Yujiro, H., (1997), **Development Economics**, Clarendon Press, Oxford.